

Advokaten Agneta

Agneta Gustafsson är advokat vid Advokatbyrån Nywa. I Bil & Bostad förklarar hon varannan vecka juridiska ord och begrepp samt svarar på läsarnas frågor i juridik, främst om avtalsrätt och bostadsköp.

Om juridiska begrepp på bokstaven F

Vad är en fullmakt?

En *fullmakt* är en handling som används vid flera olika tillfällen. Du kan till exempel lämna en fullmakt till en advokat som ska biträda dig i en tvist. Ett annat tillfälle är om du ska ingå ett köpeavtal med någon men inte själv kan vara på plats. Låt säga att du vill köpa en bil som finns i Stockholm. Istället för att resa till Stockholm själv kan du ge en vän (fullmäktigen) en fullmakt som innebär att vännen ges rätten att företräda dig. Din vän kan då genom fullmakten, i ditt namn och för din räkning, köpa bilen åt dig.

Det finns inga *formkrav* för att en fullmakt ska vara giltig. Det innebär att du kan ge din vän en giltig fullmakt såväl muntligt som skriftligt. Fördelen med en skriftlig fullmakt är att om din vän skulle bryta mot fullmakten finns det skriftlig dokumentation som kan bevisa vad din vän hade rätt att göra i ditt namn. Banker och andra kreditinstitut har ofta en egen särskild fullmaktsblankett, som banken vill ska användas när du till exempel ska hjälpa en närstående med bankärenden.

Beträffande fullmakt är det bra att känna till skillnaden mellan begreppen *behörighet* och *befogenhet*. *Behörighet* är vad din vän kan avtala om med bindande verkan för din räkning. *Befogenhet* är vad din vän får avtala om utifrån dina instruktioner.

För att tydliggöra skillnaden mellan *behörighet* och *befogenhet* kan ett exempel ges. Låt säga att du ger din vän en skriftlig fullmakt att i ditt namn och för din räkning köpa en bil. Du uppger att bilen inte får kosta mer än 50 000 kr. Eftersom du som köpare inte för säljaren vill berätta vad du högst är beredd att betala för bilen anges maxpriset ofta inte i fullmakten. Din vän har då *behörighet* att köpa en bil åt dig i ditt namn, men *befogenhet* att högst betala 50 000 kr för bilen.

Om vännen köper bilen för 60 000 kr, är avtalet bindande mot säljaren. Eftersom vännen handlat i strid med din instruktion (*befogenheten*), kan vännen bli skyldig att ersätta dig 10 000 kr. Det är viktigt att kunna bevisa att *befogenheten* var högst 50 000 kr, varför den interna instruktionen bör lämnas skriftligen. Om vännen (fullmäktigen) är en skicklig förhandlare och köper bilen för din räkning för 45 000 kr, har vännen handlat inom sin *befogenhet* om högst 50 000 kr.

I sammanhanget kan noteras att det numera finns *framtidfullmakt*, som jag behandlat i en tidigare krönika på www.nywa.nu/bil-bostad/ eller www.bilobostad.se.

Kom ihåg att visa tacksamhet till dina vänner som ställer upp som fullmäktige för dig och i andra situationer. Eleanor Roosevelt (1884-1962) uttryckte klokt: "Goda vänner är som stjärnor. Du ser dem inte alltid, men du vet att de alltid finns där."

Vad är en företagshemlighet?

Ett företags framgång är i hög grad beroende av den *information* som finns samlad inom företaget, till exempel receptet på Coca-Cola eller essensen för att tillverka julmust. Eftersom informationen är av avgörande betydelse för *företagets konkurrensförmåga* är det viktigt att informationen

hålls hemlig och skyddas mot andra företags användning.

För att skydda sådan *konkurrens viktig information* från att spridas finns det en lag (2018:558) om företagshemligheter som ska skydda information som kvalificeras som företagshemlighet.

Vad är då en *företagshemlighet*? Det krävs en bedömning i varje enskilt fall för att avgöra om viss information är att klassa som en företagshemlighet eller inte. Om så inte är fallet omfattas inte informationen av lagens skydd.

För att det ska vara en företagshemlighet krävs att det rör sig om *information* av något slag. Informationen kan finnas dokumenterad på ett papper som till exempel ritningar, dokument eller bilder, men informationen kan även bestå av viss kunskap som de anställda på företaget har.

Informationen ska vidare röra *affärs- eller driftförhållanden* i en näringsidkares rörelse. Informationen måste alltså ha koppling till och finnas vid ett visst företag. Det kan till exempel vara information från marknadsundersökningar, marknadsföring, kundregister, produktutveckling och forskning som har koppling till den aktuella verksamheten.

För att information ska utgöra en företagshemlighet krävs även att informationen är *hemlig*. Informationen får därför inte vara allmänt känd eller lätt att komma åt. Lagen har även ett krav på att innehavaren av företagshemligheten, det vill säga företaget, vidtagit *rimliga åtgärder* för att hemlighålla informationen. Företaget kan till exempel ha utfärdat särskilda instruktioner för hanteringen av hemlig information.

Slutligen krävs för att information ska utgöra en företagshemlighet att informationen är av sådant slag att ett offentliggörande av den skulle innebära att företagets konkurrensförmåga påverkas negativt, det vill säga *skadas*. Det innebär att informationen måste ha ett *värde* för företaget eftersom ett röjande av informationen annars inte skulle riskera att skada företagets konkurrensförmåga. Det ska dock poängteras att det inte krävs att en faktiskt skada uppstår, utan det räcker med att ett röjande av informationen *typiskt sett* kan leda till skada.

Tyvär förekommer det att anställda, affärspartners eller andra röjer företagshemligheter. Även om det finns en lag om företagshemligheter bör företag överväga om det finns behov av att upprätta sekretessavtal med anställda, leverantörer och andra som får del av företagshemligheter.

Jag avslutar med ett arabiskt ordspråk om vikten av att kunna hålla en hemlighet. "Behåller jag min hemlighet, så är den min fånge. Släpper jag ut den, är det jag som är dess fånge".

AGNETA GUSTAFSSON

Advokat,
Advokatbyrån Nywa

Har du en fråga? Skriv till Agneta!

Om du har funderingar kring bostadsköp, bilköp, juridik eller avtal, skicka din fråga till Agneta på e-postadressen advokaten@nywa.nu.

Vänligen notera att alla upplysningar enbart är informativa och inte utgör legal rådgivning. Rättslig rådgivning kan endast lämnas av advokat eller jurist som erhållit handlingar och fullständig information om omständigheterna i det enskilda fallet.

Bilar från A till Ö

Varför heter bilarna som de gör? Umeås största bil- och språknörd, Fredrik Andersson, söker svar på denna och andra frågor i en faktafylld artikelserie om gamla och nya bilar.

Jeep Cherokee som den såg när den blev en egen modell 1984, och som den ser ut idag.

Cherokee – tuff och tålig

Blodtörstiga barbarer eller ädla vildar? Majoritetsbefolkningens känslor inför de amerikanska urfolken har växlat mellan skräck och beundran. Dessutom kunde de olika urfolksstammarna vara mer eller mindre uppskattade. En av de mer omtyckta har fått låna ut sitt namn till både flygplan och fyrhjulsdrivna bilar.

År 1492 fick den italienske köpmannen Christofer Columbus det spanska hovets uppdrag att försöka finna sjövägen till Indien. Columbus seglade västerut och när han kom till Karibien bestämde han sig för att det var Indien han anlät till.

De amerikanska ursprungsbefolkningarna (förotum de nordliga folk som med ett sammanfattande namn brukar benämnas eskimåer) har sedan dess – alltså även långt efter att Columbus klavertramp korrigerats – kallats *Indians* (detta engelska ord kan betyda både "indier" och "indianer"). Först på senare år har man börjat diskutera hur rimligt det är att de som koloniserade Amerika och drev bort urbefolkningen fick ge ett stort antal folkslag denna sammanfattande benämning (som dessutom har sin grund i ett faktafel). Som alternativ till ordet *Indians* har man därför i USA lanserat begreppet *Native Americans* (på svenska ordagrant "infödda amerikaner").

I USA har majoritetsbefolkningen länge haft ett komplicerat förhållande till dessa *Native Americans*. I filmer och böcker har indianer ofta beskrivits som blodtörstiga och barbariska. Men de har också framställts som kloka, av civilisationen oförstörda, människor som lever i samklang med naturen.

Indianen inspirerade

I reklamen, särskilt i amerikansk reklam, har indianen exploaterats flitigt. Det är då inte den grovt rasistiska nidd bilden med det blekantskesskalperande, eldvattenmissbrukande, stridsyxviftande rödskinn som man vill framkalla utan föreställningen om den kloka, modiga och fria ursprungsamrikanen – den "ädla vilden". Många företag har hos de amerikanska urfolken funnit inspiration till sina varumärken. Bara inom fordonssfären kan man notera motorcykelmärket Indian (och dess modell Chieftain ("hövding")), Ford-modellen Thunderbird (efter den fågel som i urfolkens mytologi skapade åskvädren), Navajo (en version av Chrysler-modellen New Yorker), husbilsmärket Winnebago, Jeep-modellen Comanche, konceptbilarna Rambler Cheyenne och Chevrolet Cheyenne samt naturligtvis bilmärket Pontiac.

Ett annat indianinspirerat varumärkesnamn är Cherokee, som är modellnamn hos både bilmärket Jeep och den amerikanska flygplanstillverkaren Piper. Båda produkter har fått sitt namn från folket cherokeeser (på engelska Cherokee). När Jeep 1974

började använda namnet *Cherokee* avsåg det en lite sportigare tvådörrarsvariant av modellen Wagoneer. Namnet *Wagoneer* ("kusk") är – i likhet med *Cherokee* – vilda västern-inspirerat, vilket flera av namnen på Cherokees olika utrustningsnivåer också var. De hette sådant som *Pioneer* ("nybyggare") och *Laredo* (en stad i Texas). En av dem hade det indianinspirerade namnet *Chief* ("hövding").

År 1984 slutade Cherokee vara en Wagoneer och blev en egen självbärande modell med egen självbärande kaross. I marknadsföringen kallades modellen Sportswagon och den brukar betraktas som ursprunget till nutidens *Sports Utility Vehicle* (SUV eller "stadsjeep"). Modellen blev så populär att Jeep vid sidan av Cherokee 1992 lanserade den större Grand Cherokee.

Tålde tvång och tårar

Enligt vissa uppgifter anses cherokeeserna i USA vara ett av de tuffaste och tåligaste amerikanska urfolken (och egenskaper som tuffhet och tålighet är naturligtvis något som en tillverkare av fyrhjulsdrivna fordon gärna vill förknippas med). Tyvärr verkar det som om cherokeesernas rykte som tuffa och tåliga inte bara har att göra med att de levde på naturens villkor utan också med det faktum att ungefär tre fjärdedelar av alla cherokees överlevde den 130 mil långa förflyttning som de vintern 1938-1939 tvingades ut på efter att kolonistörerna hittat guld i cherokeesernas land i södra Apalacherna. Tvångsförflyttningen kallas av cherokeeserna själva Trail of Tears ("Tårarnas väg").

Att cherokeeserna ger den amerikanska majoritetsbefolkningen positiva associationer kan kanske också bero på det faktum att cherokeeserna före förflyttningen hade inkluderats på kolonialmaktens lista över "de fem civiliserade stammarna". För att en stam skulle kvala in på denna lista krävdes bland annat att dess medlemmar började bygga hus, började tillämpa konceptet "privat egendom" (till exempel slavar) samt övergick till kristendomen – kort sagt, blev mer lika kolonistörerna.

Själva ordet *Cherokee* är av omtvistat ursprung. Enligt en förklaring kommer det från det språk som talades av folket choctaw (som för övrigt fanns bland de fem föredömligt fogliga) och betyder "de som bor bland bergen".

FREDRIK ANDERSSON

Bil- och språkfantast

